Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

aan Presidium
van Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag

datum 4 februari 2021
onderwerp Evaluatie POK

Inleiding

Op 17 december 2020 bood de parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag (verder: de commissie) haar eindverslag, getiteld 'Ongekend onrecht', aan de voorzitter van de Tweede Kamer aan.[1] Met het oog op eventuele toekomstige parlementaire ondervragingscommissies heeft de commissie de uitvoering van de parlementaire ondervraging geëvalueerd. Dit document bevat de resultaten van de evaluatie. Deze evaluatie is geen onderzoeksverantwoording; deze is opgenomen in het eindverslag van de commissie. De evaluatie kan tevens worden gebruikt bij de evaluatie van het Tijdelijk protocol parlementaire ondervraging.[2]

De commissie wil in deze evaluatie de volgende zaken specifiek aan de orde stellen:
- de opdracht voor de ondervragingscommissie;
- vorderingen van inlichtingen en documenten;
- voorbereiding en uitvoering van openbare verhoren;
- het instrument parlementaire ondervraging.

1 De opdracht voor de ondervragingscommissie

Op 18 juni 2020 heeft de commissie Financiën naar aanleiding van de aangenomen motie-Snels[3] besloten een voorbereidingsgroep voor een parlementaire ondervraging in te stellen. De voorbereidingsgroep had als taak een onderzoeksvoorstel voor de in te stellen ondervragingscommissie te formuleren. De Tweede Kamer heeft op 2 juli 2020 ingestemd met dit onderzoeksvoorstel.[4] Het voorstel bevatte onderzoeksdoel, probleemstelling en vier onderzoeksvragen, een beschrijving van de

[1] Kamerstuk II 2020/21, 35 510, nr. 2.

[2] Kamerstuk II 2015/16, 34 400, nr. 4.

[3] Kamerstuk II 2019/20, 31 066, nr. 652.

[4] Kamerstuk II 2019/20, 35 510, nr. 1.

onderzoeksaanpak, waaronder een beperkte vorderingsbevoegdheid, en de opdracht om de parlementaire ondervraging in 2020 af te ronden.

De voorbereidingsgroep heeft in het onderzoeksvoorstel opgenomen dat de ondervragingscommissie zich richt op de periode vanaf 2013 tot en met november 2019. Op die manier wilde de voorbereidingsgroep voorkomen dat de ondervragingscommissie zich zou richten op lopende discussies, zoals over het compenseren van gedupeerde ouders. Daarmee zouden mogelijk de werkzaamheden van vaste Kamercommissies en individuele leden worden doorkruist.

In de praktijk was toch enkele keren sprake van overlap tussen de onderwerpen die vaste Kamercommissies behandelden en het onderzoek van de ondervragingscommissie. Zo was er overlap bij antwoorden op vragen gesteld door de vaste commissies voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Financiën en door individuele leden. Ook heeft het ministerie van Financiën informatie naar de Tweede Kamer gestuurd die ook voor de ondervragingscommissie relevant was. Daarnaast werd nieuwe, voor de ondervragingscommissie relevante, informatie openbaar vanwege besluiten op Wob-verzoeken.

Evaluatie door de commissie
De commissie benadrukt dat gezien de in het onderzoeksvoorstel opgenomen planning een goed afgebakende en specifieke opdracht van groot belang was. De commissie is positief over de keuzes die voorbereidingsgroep heeft gemaakt bij het opstellen van de onderzoeksopdracht. Zij kon goed uit de voeten met de heldere en afgebakende onderzoeksvragen. Bij minder scherp geformuleerde onderzoeksvragen of een uitgebreidere vorderingsbevoegdheid zou de opdracht voor de ondervragingscommissie binnen de tijd niet uitvoerbaar zijn geweest.

De ondervragingscommissie heeft de planning uit het onderzoeksvoorstel ter harte genomen en gehaald. De snelheid van een parlementaire ondervraging ziet de commissie als een belangrijke meerwaarde van het instrument. Tegelijk constateert de commissie dat de doorlooptijd krap was. Planningsrisico's gerelateerd aan de Covid-crisis hebben zich gelukkig niet verwezenlijkt. De vertraagde levering van de gevorderde documenten zette de planning echter wel verder onder druk. Hierdoor was de werkdruk voor leden en staf hoog. De commissie heeft met name de beperkte tijd voor de voorbereiding van de verhoren en voor het opstellen van het eindverslag als uitdagend ervaren.

Het beschikbaar komen van nieuwe informatie, bijvoorbeeld als gevolg van Kamervragen of Wob-verzoeken, doorkruiste de planning van de ondervragingscommissie en maakte het soms moeilijk om deze informatie te betrekken bij de werkzaamheden. De commissie is van mening dat voorbereidingsgroepen en ondervragingscommissies zich de vraag moeten stellen hoe zij de parlementaire

ondervraging afbakenen ten opzichte van vaste Kamercommissies, en hoe zij om willen gaan met eventueel te verwachten overlap.
Verder kan overwogen worden in de werkafspraken met het kabinet mee te nemen dat een ondervragingscommissie op de hoogte wordt gesteld wanneer er relevante Wob-verzoeken worden ingediend.

2 Vorderingen van inlichtingen en documenten

In het onderzoeksvoorstel is voorzien dat het vorderen van inlichtingen en documenten conform artikelen 5 en 6 van de Wet op de parlementaire enquête 2008 noodzakelijk zou zijn ter voorbereiding op de verhoren. Om de verhoren zo goed mogelijk te kunnen voorbereiden in de beperkt beschikbare tijd, heeft de Tweede Kamer de ondervragingscommissie reeds bij aanvang beperkte vorderingsbevoegheid verleend. Hiermee werd afgeweken van het Tijdelijk protocol parlementaire ondervraging en de praktijk bij de twee eerdere parlementaire ondervragingen.

De voorbereidingsgroep merkte in het onderzoeksvoorstel op dat het van commissieleden en staf een forse (tijds)inspanning zou vereisen om het vele reeds beschikbare en nog te vorderen onderzoeksmateriaal tot zich te nemen en optimaal te gebruiken in de voorbereiding op de verhoren.

Evaluatie door de commissie
In de praktijk zijn de verwachtingen van de voorbereidingsgroep uitgekomen: het maken van werkafspraken met de ministeries, het zorgen voor gegevensbescherming, het rappelleren op leveringen en het bestuderen van de vele geleverde documenten heeft veel tijd gekost. Extra complicerend was dat de ministeries van Financiën en SZW het grootste deel van de gevorderde documenten later leverden dan waar in het onderzoeksvoorstel en de vorderingen vanuit was gegaan.[5] Deze latere levering heeft ervoor gezorgd dat meer tussenrapportages van de resultaten aan de commissie moesten worden opgesteld en dat het dossieronderzoek nog volop doorliep tijdens de voorbereiding van de verhoren.

De commissie heeft bij de openbare verhoren goed gebruik kunnen maken van de informatie waarover zij op basis van de vorderingen beschikte. Met deze informatie konden getuigen gerichter worden ondervraagd en geconfronteerd. De commissie heeft dit als een groot voordeel ervaren. De commissie brengt onder de aandacht dat ook een beperkte vordering in de praktijk kan leiden tot planningsrisico's, door levering van

[5] Zie het hoofdstuk verantwoording van het eindverslag van de commissie.

grote aantallen documenten en de benodigde analyse daarvan, verhoogde complexiteit van het onderzoeksproces en het risico van vertraagde leveringen.

3 Voorbereiding en uitvoering van openbare verhoren

De commissie heeft in de voorbereiding op de verhoren een groepsgewijze verhoortraining van twee dagen gevolgd, onder leiding van twee externe trainers. Daarnaast heeft de commissie onder meer een aantal gesprekken gevoerd en documenten bestudeerd om de verhoren inhoudelijk voor te bereiden. De commissie heeft geen besloten voorgesprekken gevoerd, zoals bij een reguliere enquête gebruikelijk is. In totaal heeft de commissie in twee weken negentien verhoren onder ede afgenomen.

Evaluatie door de commissie
De commissie heeft de training voor de openbare verhoren als waardevol ervaren. De commissie had hier achteraf bezien graag meer tijd aan besteed, omdat het verhoren onder ede specifieke vaardigheden vereist. Het is van belang dat de commissieleden voldoende oefenen met concrete verhoren, met name omdat in de context van een parlementaire ondervraging veelal geen besloten voorgesprekken met getuigen worden gevoerd. Hiervoor dienen de leden goed ingewerkt te zijn in de materie.
De commissie constateert dat de verbinding tussen de training en de daadwerkelijke openbare verhoren verbeterd had kunnen worden door van de mogelijkheid gebruik te maken een moment voor training of feedback in te plannen in de periode waarin de openbare verhoren plaatsvonden.

De commissie wijst toekomstige ondervragingscommissies erop dat de tijdsbesteding van de leden, met name bij de uitvoering van de openbare verhoren, fors kan oplopen. Daarnaast wijst de commissie erop dat het belangrijk is voldoende tijd vrij te maken voor de voorbereiding van de openbare verhoren en dit niet te onderschatten.

4 Het instrument parlementaire ondervraging

De parlementaire ondervraging kinderopvangtoeslag is de derde parlementaire ondervraging sinds dit instrument bestaat en de laatste voorafgaand aan de evaluatie van het Tijdelijke protocol parlementaire ondervraging. Ten behoeve van deze evaluatie maakt de commissie een aantal opmerkingen over het instrument.

Evaluatie door de commissie
De commissie acht de parlementaire ondervraging een nuttig instrument met een duidelijke meerwaarde voor de Tweede Kamer. Zij wijst er wel op dat een parlementaire ondervraging vaak wordt neergezet als een ‘mini-enquête’. Dat brengt bepaalde verwachtingen met zich mee, ook buiten de Tweede Kamer. Het instrument parlementaire ondervraging kan echter ook anders worden gebruikt dan als een ‘mini-

enquête’. Zo kan het instrument ook worden ingezet als een ‘hoorzitting plus’, bijvoorbeeld wanneer genodigden voor een reguliere hoorzitting niet willen komen of daar niet willen verklaren. De commissie beveelt aan in de communicatie het verschil tussen een parlementaire ondervraging en een gewone enquête goed duidelijk te maken, zowel bij de opdrachtverlening als tijdens de uitvoering van een parlementaire ondervraging.

Hoewel de parlementaire ondervraging als instrument in beginsel niet zo zwaar en uitgebreid is als een parlementaire enquête, is het niettemin een instrument dat niet lichtvaardig moet worden ingezet, onder meer om inflatie van het instrument te voorkomen.